

နိုင်ငံခြားကျောင်းသားများအတွက် ကြိယာအတွဲအပက် စကားလုံးများ လေ့လာချက်

ဝါဝါလွင်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် နေ့စဉ်သုံးမြန်မာဘာသာစကားအတွင်းရှိ ကြိယာစကားလုံးတို့ အသုံးပြုပုံကို အသုံးချဘာသာဗေဒရှုထောင့်မှ လေ့လာတင်ပြထားသော စာတမ်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်တူအသုံးကွဲကြိယာတို့၏ စကားလုံးတစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အနက် အတိုင်းအဆ ကွာခြားခြင်းကြောင့် အသုံးကွဲပြားပုံတို့ကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ ကြိယာစကားလုံးတို့ကို သူ့နေရာနှင့်သူ ဆီလျော်မှန်ကန်စွာ အသုံးပြုတတ်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာလိုသူ နိုင်ငံခြားသားများ အတွက် အကျိုးပြုနိုင်သည်ဟု ခံယူပါသည်။

**သော့ချက်ဝေါဟာရများ - မြန်မာဘာသာစကား၊ အနက်တူအသုံးကွဲကြိယာ၊
မြန်မာကြိယာစကားလုံး၊ နေ့စဉ်သုံးမြန်မာဘာသာ
စကား၊ အသုံးချဘာသာဗေဒ။**

နိဒါန်း

မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကားအဖြစ် လေ့လာသင်ယူနေသူ တို့သည် မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်တူသော်လည်း အသုံးမတူသည့် ကြိယာ စကားလုံးများကို မှားယွင်းစွာ ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ‘အင်္ကျီလဲဦးမယ်’ကို ‘အင်္ကျီ ပြောင်းဦးမယ်’၊ ‘ရေက အေးသလား’ကို ‘ရေက ချမ်းသလား’ စသည်ဖြင့် ‘ပြောင်း-လဲ၊ အေး-ချမ်း’တို့ကဲ့သို့ အနက်တူပြီး အသုံးကွဲပြားသည့် စကားလုံးများကို မှန်ကန်စွာ သုံးတတ်စေလိုပါသည်။ ဤစာတမ်းသည် မြန်မာစကားလုံးအသုံးပြုပုံနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံခြားသားတို့ တွေ့ကြုံနေရသည့် အခက်အခဲကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် အားထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားသည် ဝေါဟာရအသုံးကြွယ်ဝသော ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ နာမ်စကားလုံးတို့၏ ဖြစ်မှု၊ ရှိမှု၊ ပြုမူလှုပ်ရှားမှုတို့ကို ပေါ်လွင်စေရန် ကြိယာစကားလုံးများက ဖန်တီးပေးရပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကားတွင် ကြိယာတို့ကို အသုံးပြုရာ၌ သက်ဆိုင်ရာအနက်သဘောကို သူ့နေရာနှင့်သူ ဆီလျော်အောင် အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

* ဒေါ်ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်

ဤစာတမ်းသည် နေ့စဉ်အသုံးပြုနေရသည့် အပြော၊ အရေးဘာသာစကားတို့တွင် အရေးပါသော ကြိယာစကားလုံးများ အသုံးပြုပုံကို တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကားအဖြစ် သင်ယူသူတို့အတွက် ကြိယာအတွဲအဖက် (စုံတွဲ)စကားလုံးများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ဝေါဟာရတိုးပွားမှု၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကြွယ်ဝမှုတို့ကို အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကြိယာ စကားလုံးများ၏ သဘောသဘာဝနှင့်အတူ အသုံးပြုပုံကိုပါ တစ်ပါတည်း နားလည် သိရှိနိုင်ပြီး လက်တွေ့အသုံးပြုတတ်စေရန် ဖော်ထုတ် လေ့လာထားပါသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် ပြည်တွင်းပြည်ပမှ ဘာသာစကားပညာရှင်များက မြန်မာသဒ္ဒါ ကျမ်းများ ပြုစုခဲ့ကြပါသည်။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဦးဖိုးစိန်၊ ဦးဖေမောင်တင်၊ ဒဂုန်ဦးစန်းဌေး၊ ဂျွန်အိုကယ်^၁၊ ကော်နင်စသည့် ဘာသာစကားပညာရှင်များပြုစုသော မြန်မာသဒ္ဒါ ကျမ်းများတွင် မြန်မာကြိယာများကို လေ့လာဖော်ပြထားပါသည်။

နိုင်ငံခြားကျောင်းသားများအတွက် မြန်မာဘာသာစကားသင် စာအုပ်များ ကိုလည်း ပြည်တွင်းပြည်ပမှ ပညာရှင်များက ပြုစုရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(နေဖြူ)၊ စောလူ၊ စံစံနင်းထွန်း၊ ဂျွန်အိုကယ်၊ ဂျင်းမက်ရှာ^၂ စသည့် ပညာရှင်များ ပြုစုသော မြန်မာဘာသာစကားသင် စာအုပ်များတွင် မြန်မာကြိယာများ အသုံးပြုပုံအမျိုးမျိုးကို ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

ထို့ပြင် မြန်မာဘာသာစကားဆိုင်ရာ စာအုပ်စာတမ်းများ၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနမှ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ယူကျမ်းများ၊ ပါရဂူဘွဲ့ယူကျမ်းများတွင်လည်း မြန်မာ ကြိယာများ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်ပုံ၊ သဒ္ဒါတာဝန် အမျိုးမျိုးရှိပုံနှင့် ကြိယာနေရာတို့ကို စနစ်တကျ လေ့လာထားကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အထက်ပါကျမ်းများ စာအုပ်စာတမ်းများတွင် အနက်တူအသုံးကွဲ အတွဲအဖက် ကြိယာများ၏ အသုံးနှင့် သက်ရောက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သီးသန့်လေ့လာမှုများ မရှိသေးပါ။

ထို့ကြောင့် ဤစာတမ်းတွင် အတွဲအဖက်ရှိ ကြိယာတို့ အသုံးပြုပုံကို လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ လေ့လာတင်ပြရာတွင် ဘာသာစကားသင်စာအုပ်များမှ

^၁ John Okell

^၂ Gene Mesher

ကောက်ယူရရှိသော ကြိယာစကားလုံး (၃၈၆)လုံးမှ အတွဲအဖက်ရှိ ကြိယာများကို အလေ့လာခံအဖြစ် အသုံးပြုတင်ပြသွားပါမည်။

၁။ သုတေသနပြုစုခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်နှင့် မျှော်မှန်းချက်

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကားအဖြစ် သင်ကြားရေးဆိုင်ရာ သုတေသနစာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားသားများအတွက် မြန်မာစာသင်ကြားရေးကို အထောက်အကူပြုစေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ ဤစာတမ်း၌ နေ့စဉ်သုံးမြန်မာစကားတွင် တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် အသုံးပြုနေသည့် ကြိယာစကားလုံး များ၏သဘောကို သိရှိပြီး ဆီလျော်မှန်ကန်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန်အတွက် ထူးခြားသော ကြိယာအသုံးများကို လေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

အနက်တူစကားလုံးတစ်လုံးကို သင်ကြားရာတွင် အသုံးမတူသော အခြား စကားလုံးများကိုပါ အသုံးပြုတတ်လာမည်ဖြစ်၍ နိုင်ငံခြားသားတို့အတွက် မြန်မာ ဝေါဟာရစကားလုံးများ ကြွယ်ဝလာစေမည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဆီလျော်သည့် စကားလုံးများကို မှန်ကန်စွာ အသုံးပြုတတ်လာမည် ဖြစ်သည်။

၂။ ဘာသာဗေဒနှင့် အသုံးချဘာသာဗေဒတို့၏ ဆက်စပ်မှု

အသုံးချဘာသာဗေဒ^၁ သည် ဘာသာစကားသဘောတရားနှင့် လက်တွေ့ ကျင့်သုံးမှုတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကို ဖော်ထုတ်ပြသော ပညာရပ် ဖြစ်သည်။ ဘာသာ စကား အသုံးပြုပုံ ပြဿနာများကို အထူးပြုလေ့လာသည်။ လူတို့၏ ဘာသာစကား အသုံးပြုခြင်း၊ လေ့လာခြင်းဆိုင်ရာ အဆက်အစပ်များကို လေ့လာသည်။ လက်တွေ့ အသုံးပြုနေသော ဘာသာစကားအသုံးပြုပုံ၊ ဆက်သွယ်ပုံများနှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများကို စနစ်တကျ ဖြေရှင်းအဖြေရှာသော ပညာဖြစ်သည်။ အသုံးချဘာသာဗေဒသည် ဘာသာဗေဒအပါအဝင် ပညာရပ်နယ်ပယ်များစွာကို အသုံးပြုသည်။ ထို့ကြောင့် ဘာသာဗေဒလေ့လာမှုနယ်ပယ်များတွင် လက်တွေ့အသုံးချနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနယ်ပယ် များတွင် ဘာသာစကားသင်ယူခြင်း^၂၊ သင်ကြားခြင်း^၃၊ ဘာသာစကား စိစစ်မှုဆိုင်ရာ^၄၊

^၁ applied linguistics

^၂ Language learning

^၃ Language teaching

^၄ Language analysis

စိတ်ပညာ^၁၊ စကားစဉ်စိစစ်မှု^၂၊ ရေးဟန်ပညာ^၃၊ စကားစုစိစစ်ခြင်း^၄၊ ဘာသာစကား ထိန်းသိမ်းခြင်း^၅၊ ရသစာပေလေ့လာခြင်း^၆၊ ဘာသာစကားစီမံကိန်း^၇၊ သင်ရိုးစီမံကိန်း^၈၊ သင်ရိုးစီမံကိန်း^၉၊ ဘာသာစကားမူဝါဒများ^{၁၀}၊ ချမှတ်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။^{၁၁}

ဘာသာဗေဒနှင့် အသုံးချဘာသာဗေဒတို့၏ ဆက်စပ်မှုသဘောကို ဒေါက်တာအောင်မြင်ဦးက-

“ဘာသာစကားသင်ကြားရေးမှာ တွေ့ကြုံရတဲ့ အခက်အခဲ ပြဿနာတွေအတွက် ဘာသာဗေဒသီအိုရီတွေ နည်းနာတွေ တွေ့ရှိချက်တွေကို အသုံးပြုခြင်းဟာ အသုံးချဘာသာဗေဒရဲ့ အဓိက ဦးတည်ချက် ဖြစ်ပါတယ်။ အသုံးချဘာသာဗေဒဟာ နိုင်ငံခြား ဘာသာစကား သင်ယူမှု၊ သင်ကြားမှုနဲ့ဆိုင်တဲ့ ဘာသာစကား လေ့လာမှုအတွက် ထင်ရှားလာပြီး တစ်ခါတစ်ရံ အသုံးချဘာသာဗေဒကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကား လေ့လာသင်ယူမှုဆိုင်ရာ သုတေသန လုပ်ငန်းတွေအတွက် သီးခြားအသုံးပြုကြတာကို တွေ့ရပါတယ်”^{၁၂}

ဟု ‘ဘာသာစကားသုတစာအုပ်’တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ဆက်လက်၍ ထိုစာအုပ်၌ပင်-

“နိုင်ငံခြားဘာသာစကား သင်ကြားရေးနဲ့ ပတ်သက်ပြီး အသုံးချ ဘာသာဗေဒနဲ့ လေ့လာတဲ့အခါမှာ ဆန့်ကျင်နှိုင်း (မတူပုံနှိုင်း) ဘာသာဗေဒနည်းကို အသုံးပြုလေ့ ရှိပါတယ်။ နိုင်ငံခြားဘာသာ စကား သင်တဲ့အခါမှာ မိခင်ဘာသာစကားနဲ့ မတူညီမှုတွေကို တွေ့ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ သာဓကအနေနဲ့ မြန်မာဘာသာစကားနဲ့ အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရင် ‘ဘယ်သူမှ မလာဘူး’ - ‘Nobody is coming’၊ ငါ့မှာ အချိန် မရှိဘူး - ‘I’ve no time’

^၁ Psychology

^၂ discourse analysis

^၃ Stylistics

^၄ Corpus analysis

^၅ Language maintenance

^၆ aesthetics study

^၇ Language planning

^၈ Syllabus planning

^၉ Language policy

^{၁၀} Mark Aronoff and Janie Ress- Miller, 2003, 638.

^{၁၁} အောင်မြင်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၁၅၊ ၁၁၉-၁၂၂။

ဘယ်သူမှ မသိဘူး- ‘No one Knows’ စတဲ့ မြန်မာကြိယာမှာ အငြင်းထည့်ပြီး အင်္ဂလိပ်ကတော့ မရှိနာမ်ကို သုံးပုံမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကွဲပြားမှုတွေကို လေ့လာပြီး ဘာသာစကား သင်ကြားရေးမှာ ဘယ်လို ထိထိရောက်ရောက် ဖြစ်အောင် သင်ကြားမယ်ဆိုတာကို အသုံးချဘာသာဗေဒက လုပ်ဆောင် ပါတယ်”^၁

ဟူ၍ ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။

ဒေါက်တာကိုလေးကလည်း-

“အသုံးချဘာသာဗေဒဆိုသည်မှာ ဘာသာဗေဒသီအိုရီများကို အသုံးချ၍ ဘာသာစကားပြဿနာများကို အဖြေရှာဖြေရှင်းပေးသည့် ပညာရပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းသည်ဆိုရာ၌ အထူးသဖြင့် အဘိဓာန်ပြုစုခြင်း၊ ဘာသာပြန်ခြင်း၊ ဒုတိယ ဘာသာစကားတစ်ခုကို သင်ပြခြင်းတို့တွင် ကြုံတွေ့ရသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းပေးခြင်း ဖြစ်သည်”^၂

ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ကြောင့် အသုံးချဘာသာဗေဒကို ခေတ်သစ်ဘာသာဗေဒ၏ မျိုးကွဲများတွင် ထင်ရှားသည့် ပညာရပ်အဖြစ် လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ နယ်ပယ်တစ်ရပ်ရပ်တွင် အသုံးပြုရန် ဘာသာစကားကို လေ့လာသည့် ပညာရပ်ဖြစ်ပါသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစု အစတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခဲ့သော ဘာသာဗေဒသည် နှစ်ဆယ်ရာစုအလယ်နှင့် နှောင်းပိုင်းကာလတို့တွင် အခြားပညာရပ်များနှင့်ပေါင်းစပ်ကာ ဘာသာစကားလေ့လာမှု များနှင့်အတူ ထွန်းကားလာပါသည်။ ထိုသို့ ထွန်းကားလာခဲ့သည့် ဘာသာဗေဒ နယ်ပယ်များတွင် အသုံးချဘာသာဗေဒလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ဘာသာစကားကိုလေ့လာသော ဘာသာဗေဒနယ်ပယ်တွင် ပညာရပ်ခွဲများစွာ ရှိသည့်အနက် အသုံးချဘာသာဗေဒသည်လည်း တစ်မျိုးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားသည် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရာတွင် ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းကို ဖွင့်ပေးသော ကြားခံဖြစ်ပြီး ထိုကြားခံဖြင့် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရာတွင် ထိရောက်အောင်မြင်နိုင်ရန်အတွက် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာ

^၁ အောင်မြင်ဦး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၁၅၊ ၁၁၉-၁၂၂။

^၂ ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၈၊ ၆။

မည်သို့အသုံးပြုမည်ဆိုသောအချက်သည် အသုံးချဘာသာဗေဒ၏ တာဝန်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ အသုံးချဘာသာဗေဒသည် လူတစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်သွယ်ရုံသာမက နိုင်ငံခြားဘာသာစကားကို သင်ယူမှု၊ သင်ကြားပို့ချမှု၊ အဘိဓာန်စကားလုံးများကို လေ့လာနိုင်မှုတို့၌လည်း များစွာအထောက်အကူပြုသည်။ ထို့အပြင် မျက်မှောက်ခေတ်၌ အသုံးချဘာသာဗေဒကို အနုပညာလုပ်ငန်း (ဇာတ်ဆောင်တို့၏ ပြောစကား)၊ မှုခင်း ဆိုင်ရာ စစ်ဆေးမှုများ၊ ဥပဒေဆိုင်ရာရေးဆွဲမှုများ စသည်ဖြင့် အခြားသော နယ်ပယ်အချို့၌ပင် အသုံးပြုလာကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

၃။ အလေ့လာခံဘာသာစကား

ဤစာတမ်း၏အလေ့လာခံမှာ နိုင်ငံခြားသားများအတွက် မြန်မာဘာသာ စကား^၁ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားသားသင်ဘာသာစကား တစ်ခုအဖြစ် လေ့လာရာတွင် မြန်မာဘာသာစကားရှိ ထူးခြားသော၊ အခြားဘာသာ စကားများနှင့် မတူသော လက္ခဏာရပ်များကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ မြန်မာဘာသာ စကား၏ ပင်ကိုအသွင်အပြင်နှင့် ထူးခြားသည့် သဘောလက္ခဏာများကို ဖော်ထုတ် လေ့လာရန် လိုပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားသည် စကားလုံးအစီအစဉ်နှင့် သဒ္ဒါစကားလုံး အမျိုး အစားပေါ် အခြေခံ၍ ဝါကျတည်ဆောက်ထားခြင်းဖြစ်သဖြင့် စကားလုံးအစီအစဉ် မှန်ကန်မှုသည် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကြိယာ၏နေရာမှန်ကန်မှု အသုံး မှန်ကန်မှုတို့သည် ဝါကျတွင် ပို၍ အရေးပါပါသည်။

မြန်မာစကား၏ လက္ခဏာများအရ ‘သွား၊ လာ၊ စား၊ သောက်’ စသည်ဖြင့် မိမိဘာသာရပ်တည်နိုင်သော စကားလုံးများကို တစ်လုံးချင်း အသုံးပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြန်မာဝါကျများဖွဲ့ရာ၌ ဝါကျထဲက စကားလုံးများ၏ အစီအစဉ်သည် မြန်မာ ဘာသာစကားတွင် အရေးပါသော လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဝါကျများကို ဖော်ပြလိုသော အဓိပ္ပာယ်အရ လိုအပ်သလို ဆန့်ထုတ်နိုင်ပြီး ဝါကျအားလုံးသည် ကြိယာဖြင့် အဆုံးသတ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်သည်လည်း အရေးပါသော ကဏ္ဍ တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားသည် ဧကဝဏ္ဏဘာသာစကား ဖြစ်သည်

^၁ Myanmar as a foreign language

နှင့်အညီ တစ်လုံးချင်းအဓိပ္ပာယ်ရှိသော စကားလုံးအများအပြားတွေ့ရပြီး၊ စကားလုံးတစ်လုံးသည် တွဲစပ်နေသော စကားအဆက်အစပ်အရ အနက်အဓိပ္ပာယ် ကွဲပြားသွားပါသည်။ စကားလုံးများသည် ပုံသဏ္ဌာန်ချင်းလည်း ဆက်နွှယ်မှုရှိတတ်ပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်းလည်း ဆက်နွှယ်မှုရှိသည့်သဘောကို တွေ့ရပါသည်။

ဘာသာစကားသင်ကြားရာတွင် မိခင်ဘာသာစကားနှင့် နိုင်ငံခြားဘာသာစကား ကွာခြားပုံ၊ မတူပုံတို့ကို သိရှိနားလည်ပြီး သင်ပေးနိုင်လျှင်၊ သင်ယူနိုင်လျှင် ပိုမိုထိရောက်မည် ဖြစ်သည်။ သင်ယူမည့်ဘာသာစကား၏ သဘောလက္ခဏာများကို သိရှိနားလည်ခြင်းသည် ဘာသာစကားသင်ကြားမှုတွင် အရေးပါသော အချက်တစ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

၄။ အတွဲအဖက် စကားလုံးအမျိုးအစား

ဘာသာစကားတိုင်းတွင် စကားလုံးများသည် ကွန်ရက်သဖွယ် အပြန်အလှန် ဖွဲ့ယှက် တည်ရှိနေကြပါသည်။ ထိုသို့ ဖွဲ့ယှက်တည်ရှိနေကြသည့် စကားလုံးများတွင် အတွဲအဖက်ရှိ စကားလုံးများကိုလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အတွဲအဖက်စကားလုံးများကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် စကားလုံးတစ်လုံးနှင့် တစ်လုံးဆက်စပ်နေကြပြီး တစ်လုံးကို အသုံးပြုလျှင် ယှဉ်တွဲနေသော အခြားစကားလုံးတစ်လုံးကိုပါ သတိပြုမိစေပါသည်။

ထိုအတွဲအဖက်ရှိ စကားလုံးများကို အဓိကအားဖြင့် (၃)မျိုး တွေ့ရပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

၁။ အနက်ဆန့်ကျင်ဘက် စကားလုံးများ (ဖွင့်နှင့်ပိတ်၊ ရောင်းနှင့်ဝယ်၊ သွားနှင့်လာ)နှင့် တန်းတူရည်တူသဘော တွဲဖက်သုံးလေ့ရှိသော စကားလုံးများ (ဖြူနှင့်နီ၊ ပြာ၊ ဝါ၊ စိမ်း)

၂။ အနက်အဓိပ္ပာယ်ချင်း ဆက်စပ်သည့် စကားလုံးများ (ခွေးနှင့်ဟောင်၊ စားနှင့်သောက်၊ ချက်နှင့်ပြုတ်)

၃။ အနက်အဓိပ္ပာယ်တူသည့် စကားလုံးများ (သေနှင့်ဆုံး(ကွယ်လွန်)၊ အလှူနှင့်ဒါန၊ ကြိုက်နှင့်နှစ်သက်)

စသည်တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် အနက်အဓိပ္ပာယ်တူသည့် အတွဲအဖက် ကြိယာစကားလုံးများ အသုံးပြုပုံကို လေ့လာတင်ပြပါမည်။

၄။ ၁။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ကြိယာစကားလုံးများ

‘ဝါကျတစ်ခုကို မီးရထားတစ်စီးနှင့် နှိုင်းမည်ဆိုလျှင် ကြိယာကို မီးရထား ခေါင်းတွဲနှင့် နှိုင်းရပါလိမ့်မည်။ မီးရထားမှာ ခေါင်းတွဲသည် ပဓာနကျသည့် နည်းတူ ဝါကျတွင်လည်း ကြိယာသည် ပဓာနကျပါသည်။ ဝါကျ၏ ဆိုလိုသောအဓိပ္ပာယ် ပေါ်လွင်အောင် ကြိယာက ရှေ့ဆောင်ပါသည်။ ကြိယာ၏အာနိသင် ထက်မြက်အောင် သုံးနိုင်လေလေ ထိုဝါကျသည်လည်း ထိရောက်ထက်မြက်လေလေ ဖြစ်သည်’^၁ ဟူ၍ ဆရာကြီး မောင်ခင်မင်(ဓနုဖြူ)က မိန့်ဆိုထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အပြောနှင့်အရေးဝါကျတို့တွင် ကြိယာသည် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ရပ်တည်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ ဧကဝဏ္ဏ၊ ဗဟုဝဏ္ဏကြိယာများသည် လုံးချင်းကြိယာအမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။ လုံးချင်းကြိယာသည် အခြားမည်သည့်ဘာသာဗေဒ အစိတ်အပိုင်းမျှ ပေါင်းစပ်ထားခြင်း မရှိသော၊ မူလ သဘာဝအရ ရှိနေသော ကြိယာများကို ဆိုလိုသည်။ တစ်လုံးချင်း အဓိပ္ပာယ်ရှိသော စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ လုံးချင်းကြိယာတို့သည် သက်ဆိုင်ရာ အနက်သဘောကို သူ့နေရာနှင့်သူ ဆီလျော်စွာ သုံးစွဲနိုင်ကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာဘာသာ စကားရှိ နေ့စဉ်သုံးစွဲနေသော စကားလုံးများကို လေ့လာကြည့်လျှင် လုံးချင်းကြိယာ များကို အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှုရှိသည့် အတွဲအဖက်စကားလုံးများအဖြစ်လည်း အသုံးပြုကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် စကားလုံးတစ်လုံးနှင့် တစ်လုံး ဆက်သွယ်နေသော ကြိယာအတွဲအဖက် (စုံတွဲ)စကားလုံးများ များစွာ ရှိပါသည်။ ယင်းစုံတွဲစကားလုံးထဲမှ တစ်လုံးကိုသုံးလျှင် အခြားတစ်လုံးကိုပါ သတိပြု မိစေပါသည်။ သာဓကအားဖြင့် ‘လင်နှင့်မယား’၊ ‘ဆရာနှင့်တပည့်’၊ ‘ကျောင်းသားနှင့် ကျောင်းသူ’၊ ‘ကြီးနှင့်ငယ်’၊ ‘ရောင်းနှင့်ဝယ်’၊ ‘စားနှင့်သောက်’ စသည့် စကားလုံးများ ဖြစ်ကြပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားသည် အပြောနှင့်အရေး ကွာခြားသော ဘာသာ စကား ဖြစ်သည်။ မြန်မာကြိယာစကားလုံးတို့၏အသုံးကို လေ့လာရာတွင် အပြောနှင့် အရေးပုံစံတို့တွင် တွေ့ရသော ကြိယာစကားလုံးတို့၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါမည်။ အထူးသဖြင့် အပြောဝါကျများတွင် တွေ့ရသော ပုံစံတကျ ပြောစကားနှင့် အရပ်သုံးပြောစကားများအပေါ် မူတည်၍ ကြိယာစကားလုံးတို့၏ အသုံး ကွဲပြားမှုရှိကြောင်းကိုလည်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

^၁ ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)၊ ၂၀၁၆၊ ၂၅၇။

၄။ အနက်တူ အသုံးကွဲ အတွဲအဖက်ကြိယာများ

မြန်မာဘာသာစကားသည် ဝေါဟာရကြွယ်ဝသော ဘာသာစကားဖြစ်ရာ မိခင်ဘာသာစကား ပြောဆိုသုံးစွဲသူများအတွက် အနက်တူပြီး အသုံးမတူသည့် စကားလုံးများကို အကြောင်းအရာ အခြေအနေနှင့် လိုက်ဖက်အောင် ရွေးချယ်သုံးနှုန်းနိုင်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို လေ့လာသင်ယူနေသည့် နိုင်ငံခြားသားများအတွက်မူ ထိုစကားလုံးများကို အထူးဂရုပြုသုံးစွဲတတ်ရန် လိုပါသည်။

အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြနိုင်ရန် ဝေါဟာရ ရွေးချယ်သုံးနှုန်းတတ်ဖို့ အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် အသံတူစကားလုံးများရှိနေသောကြောင့် စာလုံးပေါင်းပြဿနာ ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ပင် အနက်တူသော်လည်း ခွဲခြားအသုံးပြုသည့် စကားလုံးများကြောင့် မှားယွင်းစွာ ရွေးချယ်သုံးစွဲမှုပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်တတ်ပါသည်။

ဘာသာစကားအသီးသီးတွင် ပညတ်အနက်တူသော်လည်း ဂယက်အနက်ကွဲပြားသော စကားအသုံးအနှုန်းများ ရှိမြဲဖြစ်သည်။ ဝေါဟာရစကားလုံးများသာမက သဒ္ဒါစကားလုံးများလည်း ဂယက်အနက် ထင်တတ်ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားရှိ အနက်တူအသုံးကွဲသည့် စကားလုံးများကို လေ့လာရာတွင် ဂယက်အနက်ကြောင့် စကားလုံးများ ကွဲပြားကြသကဲ့သို့ ပြောဆိုသူတို့ကြားရှိ ခံစားမှု၊ လူမှုအခြေအနေတို့ကြောင့်လည်း ကွဲပြားကြကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အလေ့လာခံကြိယာများတွင် တွေ့ရသော အနက်တူ အသုံးကွဲသည့် အတွဲအဖက်ကြိယာများမှာ-

ပြောင်း	-	လဲ	သေ	-	ဆုံး(ကွယ်လွန်)
ကျင်းပ	-	ပြုလုပ်			
ကြောက်	-	လန့်	လျင်	-	မြန်
ကြင်နာ	-	သနား	ကျ	-	ရှုံး
ချော	-	လှ	ကြွ	-	လာ
အေး	-	ချမ်း	မိန့်	-	ဆို
သေး	-	ငယ်	စား	-	သုံး(ဆောင်)
			ကြိုက်	-	နှစ်သက်
ပူ	-	အိုက်	ပျက်စီး	-	ယိုယွင်း

ပု	-	တို	ပေး	-	ကမ်း
ပြော	-	ဆို/မိန့်	စိုးရိမ်	-	စိတ်ပူ
ယှဉ်	-	ပြိုင်	သိ	-	နားလည်
ရွတ်	-	ဆို	ဆော့/ပက်	-	ကစား
နှမြော	-	တွန့်တို			
နေး	-	ဖြည်း			
လိမ်	-	ညာ			
သုံး	-	ဖြုန်း			
တွေ့	-	ဆုံ			

တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းကြိယာတို့မှ အချို့ အတွဲအဖက်ကြိယာများ၏ အသုံးပြုပုံကို သာကေများပြု၍ ဆန်းစစ်တင်ပြပါမည်။

သေ - ဆုံး (ကွယ်လွန်)

‘သေ’၊ ‘ဆုံး’နှင့် ‘ကွယ်လွန်’ ကြိယာတို့သည် အပြုအမူပြကြိယာများ ဖြစ်သည်။ နေ့စဉ်သုံးစကားတွင် အရေးပါသော စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ သေဆုံးခြင်းကို ဖော်ပြသော မြန်မာစကားအသုံးများကိုကြည့်လျှင် ‘သေ၊ ဆုံး၊ ကွယ်လွန်’တို့အပြင် ‘အနိစ္စရောက်၊ ပျံတော်မူ၊ ကံကုန်၊ ဆုံးပါး၊ နတ်ရွာစံ၊ ရှေ့၊ ဂန့်၊ ကြွ’ စသည်ဖြင့် များစွာ ရှိပါသည်။ ကွယ်လွန်သူ၏ လူမှုအဆင့်အတန်းအရ သတ်မှတ်သုံးသော အသုံးများ ပါသကဲ့သို့ လိုလားဖွယ်မလိုလားဖွယ် ခံစားမှု အခြေအနေများအရ သူ့နေရာနှင့်သူ သုံးသော အသုံးများလည်း ပါဝင်နေပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ‘သေဆုံးသည်’ကို ဖော်ပြသော စကားလုံးအမျိုးမျိုးတို့မှ ‘သေ၊ ဆုံး၊ ကွယ်လွန်’တို့ကို မြန်မာဘာသာစကား အခြေခံအဆင့်အတွက် လိုအပ်သည့် အသုံးများဟု ယူဆ ပါသည်။ ယင်းကြိယာတို့သည် သေဆုံးခြင်းဟူသော အခြေခံအနက်ချင်း အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ‘သေသည်’ ဆိုသော စကားလုံးသည် အချက်အလက်သက်သက်ကိုသာ ဖော်ညွှန်းရာတွင် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ သေသူနှင့် ပြောသူတို့ကြားတွင် ရင်းနှီးချစ်ခင်မှု လေးစားနှစ်သက်မှု ခံစားချက်များမပါဘဲ သာမန်သိစေလိုသည့် သဘောဖြင့် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် အရပ်သုံးစကားအဖြစ် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။

‘ကွယ်လွန်’ ကြိယာစကားလုံးသည် လူမှုအခြေအနေအရ သေသူကို အလေးထားသော သဘောကို ဖော်ညွှန်းရာတွင် သုံးခြင်း ဖြစ်သည်။ သေသူသည် ဆွေမျိုးသားချင်း၊ ရင်းနှီးချစ်ခင်သူ တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့လျှင် ‘ကွယ်လွန်’ဟူသည့် စကားလုံး နှင့်အတူ ‘ဆုံး’ကိုလည်း သုံးပါသည်။ ပုံစံတကျသုံးသည့် စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘သေ၊ ဆုံး၊ ကွယ်လွန်’ စကားလုံးတို့ အသုံးကွဲပြားရသည့် အဓိက အချက်မှာ ပုံစံတကျအသုံးနှင့် အရပ်သုံးစကား ကွဲပြားမှုကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရပြီး ‘ကွယ်လွန်’ကို အရေးစကားတွင် ပို၍အသုံးပြုပါသည်။ အောက်ပါသာဓက များတွင် ‘သေ- ဆုံး(ကွယ်လွန်)’ တို့၏အသုံးကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်-

(၁) အမြန်လမ်းပေါ်မှာ ကားတိုက်တာ လူ ၅ ယောက် သေတယ်။

(၂) ကျွန်မတို့ ဘေးအိမ်က ဦးလေးကြီး ဆုံးပြီ။

(၃) မေမေဆုံးတာ (၁၁) နှစ်ရှိပြီ။

(၄) သူ့ ညီက ရုတ်တရက် သေတာ။

(၅) ရပ်ရှင်မင်းသား အကယ်ဒမီဒွေး ကွယ်လွန်ခြင်း ၅ နှစ်ပြည့် အထိမ်းအမှတ် ဓာတ်ပုံပြပွဲ။

(၆) ဆရာမကြီး ကွယ်လွန်တာ သတင်းစာမှာ တွေ့တယ်။

‘ကွယ်လွန်’ ဟူသော စကားလုံးတွင် သေဆုံးသူအပေါ် ရိုသေခြင်း၊ လေးစားခြင်း နှင့်အတူ သေဆုံးခြင်းအတွက် စိတ်မကောင်းဖြစ်သော ခံစားမှု ပေါ်လွင်နေပါသည်။ ထိုစကားလုံးက သေဆုံးသူအပေါ် ထားရှိသော ခံစားချက်များကို ယှဉ်တွဲဖော်ပြ နေသည့် အသုံး ဖြစ်သကဲ့သို့ သတင်းအဖြစ် သဘောထားကာ ဖော်ပြရာတွင်လည်း သုံးပါသည်။

ကြွ - လာ

‘ကြွ’ နှင့် ‘လာ’သည် မြန်မာဘာသာစကားတွင် အခြေခံအကျဆုံးသော အမူအရာပြကြိယာများ ဖြစ်သည်။ ‘ကြွ’ ဟူသည့် ကြိယာစကားလုံးကို မြန်မာ့လူမှု နယ်ပယ်တွင် ပုံစံတကျ သုံးလေ့ရှိပြီး၊ ‘လာ’ ကြိယာကို ပုံမှန်အသုံး၊ အရပ်သုံး စကားအဖြစ် သုံးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ‘လာ’ ကြိယာကို နေ့စဉ် အသုံးပြုနေကြ သော်လည်း ‘ကြွ’ ကြိယာကို ဧည့်ခံပွဲ၊ အခမ်းအနားများတွင် အသုံးပြုသကဲ့သို့ ရိုသေလေးစားရသူများကို ဖိတ်ခေါ်ရာတွင်လည်း သုံးကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

‘ကြွနှင့်လာ’ စကားလုံးများကဲ့သို့ပင် ‘စားနှင့်သုံးဆောင်’ ကြိယာတို့ကိုလည်း သုံးနှုန်းပါသည်။ နေ့စဉ်သုံးစကားတွင် အသုံးပြုနေရသော ‘စား’ ကြိယာသည် ပုံမှန်

အရပ်သုံးစကားဖြစ်၍ အခမ်းအနား၊ ဧည့်ခံပွဲနှင့် ရိုသေလေးစားသူများကို သုံးသော ‘သုံးဆောင်’ ကြိယာသည် ပုံစံတကျ အသုံးစကားဖြစ်နေခြင်းတို့ကြောင့် အနက်တူသော်လည်း အသုံးမတူနိုင်ပေ။ ‘စားနှင့်သုံးဆောင်’ ကြိယာတို့သည် အပြောစကားတွင် အတွဲအဖက် မဟုတ်သော်လည်း အရေးအသားတွင်မူ အတွဲအဖက်အဖြစ် ‘စား - သုံး’ ဟု သုံးလေ့ရှိပါသည်။ အောက်ပါသာဓကများတွင် ‘လာ - ကြွ၊ စား - သုံးဆောင်’ ကြိယာအသုံးတို့ကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။

(၁) ဆရာမ မုန့်ဟင်းခါး စားပါဦး။

(၂) ညနေ အိမ်ကို ထမင်းစားဖို့ လာခဲ့နော်။

(၃) ဧည့်သည်တော်များ အစားအသောက်များကို သုံးဆောင်နိုင်ပါပြီ။

(၄) ကော်ဖီနှင့်မုန့်များ သုံးဆောင်ရန် စားသောက်ခန်းသို့ ကြွပါ။

(၅) သူငယ်ချင်းတွေ ထမင်းစားဖို့ အိမ်ကို လာကြတယ်။

အထက်ပါ သာဓကများအရ ‘စား၊ လာ’ ကြိယာစကားလုံးတို့သည် ဆက်ဆံရေးအရ ရင်းနှီးမှုနှင့် ပုံမှန်အခြေအနေများကို ဖော်ပြရာတွင်သုံး၍ ‘သုံးဆောင်၊ ကြွ’ စကားလုံးတို့သည် လေးစားအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ထူးခြားသည့် အခြေအနေများကို ဖော်ပြရာတွင်သုံးကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

တွေ့နှင့် ဆုံ

‘တွေ့နှင့်ဆုံ’ ကြိယာစကားလုံးတို့သည် မြန်မာစကားတွင် နေ့စဉ်သုံး အပြုအမူပြကြိယာများ ဖြစ်သည်။ သက်ရှိသက်မဲ့အရာအားလုံးတို့ကို တွေ့မြင်ကြုံဆုံရသည့်သဘောကို ဖော်ပြရာတွင် သုံးပါသည်။ ဆိုလိုသည့် သဘောချင်းတူသော်လည်း ‘တွေ့နှင့်ဆုံ’ ကြိယာတို့ကို သူ့နေရာနှင့်သူ ခွဲခြား၍ အသုံးပြုပါသည်။ ‘ဆုံသည်’ ဟူသော ကြိယာစကားလုံးသည် ‘အချင်းချင်းတွေ့သည်’ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့်အတွက် ‘ဆုံနှင့်တွေ့’မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်တူပါသည်။ သို့သော် အသုံးနယ် ကွဲပြားမှုများ ရှိပါသည်။

‘တွေ့’ ကြိယာကို သက်ရှိသက်မဲ့ အရာအားလုံးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သော်လည်း ‘ဆုံ’ ကြိယာကိုမူ လူပုဂ္ဂိုလ်အချင်းချင်းနှင့် အချို့အရာဝတ္ထုတို့အတွက်သာ သုံးနိုင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ထို့ကြောင့် နေ့စဉ်သုံးစကားတွင် ‘တွေ့’ ကြိယာသည် ‘ဆုံ’ ကြိယာထက် ပို၍အသုံးများပါသည်။ အောက်ပါသာဓကများတွင် ‘တွေ့နှင့်ဆုံ’ ကြိယာစကားလုံးတို့၏ အသုံးကို လေ့လာဆန်းစစ်နိုင်ပါသည်။

သာဓက-

- (၁) ဒီကနေ ရွှေတိဂုံဘုရားကို တွေ့ ရတယ်။
- (၂) တိရစ္ဆာန်ရုံမှာ မျောက်တွေ တွေ့ တယ်။
- (၃) ကျွန်မ ပိုက်ဆံအိတ် ပျောက်လို့ တွေ့ မိလား။
- (၄) ဟိုတလောကတောင် သူ့ကို တွေ့ သေးတယ်။
- (၅) မြန်မာပြည်ကိုလာရင် ဘုရားတွေ အစုံ တွေ့ရမယ်။
- (၆) အလုပ်ကိစ္စအတွက် လူကြီးနဲ့ တွေ့ရမယ်။
- (၇) ရောဂါအခြေအနေသိဖို့ ဆရာဝန်ကြီးကို တွေ့ မယ်။
- (၈) တွေ့ရတာ ဝမ်းသာပါတယ်။

အထက်ပါသာဓကများတွင် ‘တွေ့’ အစား ‘ဆုံ’ ကြိယာကို အစားထိုးလဲလှယ်၍ မသုံးနိုင်သော်လည်း အောက်ပါသာဓကများတွင်မူ ‘တွေ့’ ကြိယာအစား ‘ဆုံ’ ကြိယာကို အစားထိုးသုံးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

သာဓက-

- (၁) ကန်တင်းမှ သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ တွေ့ ကြတယ်။
- (၂) ရန်ကုန်မှာ ဆွေမျိုးတွေ တွေ့ ကြတယ်။
- (၃) လမ်းလယ်မှာ ကားနှစ်စင်း တွေ့ နေတယ်။

ထို့ပြင် ‘မျက်လုံးချင်းဆုံတယ်၊ စကားချင်းဆုံတယ်၊ လက်ချင်းဆုံတယ်’ စသည်ဖြင့်လည်း သုံးလေ့ရှိပါသည်။ ‘ဆုံ’ ကြိယာ၏နေရာတွင် ‘တွေ့’ ကြိယာကို အစားထိုးလဲလှယ်၍ ‘မျက်လုံးချင်းတွေ့တယ်၊ စကားချင်းတွေ့တယ်၊ လက်ချင်းတွေ့တယ်’ ဟု မသုံးနိုင်ပါ။

အထက်ပါသာဓကများအရ ‘တွေ့နှင့်ဆုံ’ ကြိယာတို့သည် ဆိုလိုသည့် သဘောချင်းတူသော်လည်း ခွဲခြား၍အသုံးပြုကြောင်း စကားအဆက်အစပ်အချို့ တွင်သာ အစားထိုးလဲလှယ် အသုံးပြုနိုင်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ပြောင်းနှင့် လဲ

‘ပြောင်းနှင့်လဲ’ ကြိယာတို့သည် နေ့စဉ်သုံးစကားတွင် အသုံးတွင်ကျယ်သော အပြုအမူကို ဖော်ပြသည့် ကြိယာများ ဖြစ်သည်။ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာ၊ အခြေအနေ တစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ရွှေ့လျားခြင်း၊ ရှိရင်းတစ်ခုနှင့် အခြားတစ်ခု ပြောင်းခြင်း၊

လဲလှယ်ခြင်းတို့ကို ဖော်ပြရာတွင် သုံးပါသည်။ ရွှေ့လျားပြောင်းလဲခြင်း ဟူသည့် အနက်ကိုပင် သူ့နေရာနှင့်သူ ခွဲခြား၍ အသုံးပြုကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ နေရာ၊ အခြေအနေတို့ ရွှေ့လျားခြင်းအတွက် ‘ပြောင်း’ ကြိယာကို သုံး၍ တစ်ခုကို တစ်ခုနှင့် လဲလှယ်ခြင်း၊ ပြောင်းခြင်းအတွက် ‘လဲ’ ကြိယာကို သုံးပါသည်။ အောက်ပါ သာဓကများတွင် ‘ပြောင်းနှင့် လဲ’ ကြိယာတို့၏ အနက်တူသော်လည်း နေရာတိုင်းတွင် အသုံးမတူနိုင်ပုံကို ဆန်းစစ်လေ့လာနိုင်ပါသည်။

သာဓက-

- (၁) ဆရာမ အိမ် ပြောင်း သွားပြီ။
- (၂) ကျွန်တော်တို့ မန္တလေးကို ပြောင်းရမယ်။
- (၃) ပုဂံသွားမယ့် ခရီးစဉ် ပြောင်း လိုက်တယ်။
- (၄) ဒီဟိုတယ် မကြိုက်ရင် နောက်ဟိုတယ် ပြောင်း တာပေါ့။
- (၅) သူ့စိတ်က အမျိုးမျိုး ပြောင်း နေတာ။
- (၆) လေယာဉ်ဆိုက်ချိန် ပြောင်း သွားတယ်။
- (၇) အပြင်သွားမလို့ အဝတ်အစား လဲ နေတယ်။
- (၈) ကျောင်းဆင်းပွဲမှာ အမှတ်တရပစ္စည်း လဲ ကြတယ်။
- (၉) ကျွန်မ ဒီစာအုပ်မကြိုက်လို့ နောက်တစ်အုပ် လဲ ပေးပါ။

အထက်ပါသာဓကများတွင် ‘ပြောင်း’ ကြိယာနေရာတွင် ‘လဲ’ ကြိယာကို အစားထိုး မသုံးနိုင်သကဲ့သို့ ‘လဲ’ ကြိယာနေရာတွင် ‘ပြောင်း’ ကြိယာကို အစားထိုး မသုံးနိုင်ကြောင်းလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော် ‘ကျွန်တော် ကား လဲ လိုက်ပြီ’တွင် ‘လဲ’ ကြိယာနေရာတွင် ‘ပြောင်း’ ကြိယာကို အစားထိုးလဲလှယ်၍ သုံးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အထက်ပါသာဓကများအရ ‘ပြောင်းနှင့် လဲ’ ကြိယာတို့သည် နေရာတိုင်းတွင် အစားထိုး လဲလှယ်၍ မသုံးနိုင်ပါ။ ‘လဲ’ ဟူသော စကားလုံးသည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ပြောင်းသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့်အတွက် ‘လဲနှင့် ပြောင်း’ မှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အဓိပ္ပာယ်တူပါသည်။ သို့သော် အသုံးနယ်ပယ်ချင်း ခြားနားမှုကြောင့် ‘ပြောင်းနှင့်လဲ’ကို ခွဲခြားသုံးကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါသည်။

ချမ်း-အေး၊ ပူ-အိုက်

‘ချမ်းနှင့်အေး’ ကြိယာတို့သည် ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာစကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ အနက်တူသော်လည်း စကားအဆက်အစပ်အားလုံးတွင် အလဲအလှယ် အစားထိုး၍ အသုံးပြုနိုင်သော စကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ ‘ချမ်းနှင့်အေး’ ကြိယာတို့ကို အေးချမ်းသော အထိအတွေ့ကို ခံစားရသည့် အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ဖော်ပြရာတွင် အသုံးပြုသည်။ ထို့အတူ ‘ပူနှင့်အိုက်’ကို ‘အပူဒဏ်ခံစားရခြင်း’ ဟူသည့် အနက်ကို ဖော်ပြရာတွင် သုံးပါသည်။ ရာသီဥတုအခြေအနေကို ဖော်ပြသည့် စကားအဆက်အစပ်တွင် လဲလှယ်၍ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

သာဓက-

(၁) ဒီနှစ် ဆောင်းတွင်း အေးတယ်၊ ဒီနှစ် ဆောင်းတွင်း ချမ်းတယ်။

(၂) မန္တလေးက ပူလွန်းတယ်၊ မန္တလေးက အိုက်လွန်းတယ်။

ဟူ၍ သုံးနိုင်သော်လည်း ‘သောက်ရေက အေးလိုက်တာ’ တွင် ‘အေး’ စကားလုံး နေရာတွင် ‘ချမ်း’ ကို ပြောင်း၍ မသုံးနိုင်ပေ။ ထို့အတူ ရေနွေးက ‘ပူ’ လွန်းတယ်တွင် ‘ပူ’ အစား ‘အိုက်’ စကားလုံးကို ပြောင်း၍ မသုံးနိုင်ပေ။

စိုးရိမ်ပူပန်ရသည့် စိတ်အခြေအနေကို ဖော်ပြရာတွင် ‘စိတ်ပူတယ်၊ စိတ်အိုက်တယ်၊ ခေါင်းပူတယ်’ဟု သုံးသော်လည်း ‘ခေါင်းအိုက်တယ်’ ဟူ၍ စကားလုံး လဲလှယ် မသုံးနိုင်ပေ။

ထို့ပြင် ‘တိုနှင့်ပု’၊ ‘သေးနှင့်ငယ်’ တို့သည်လည်း နေရာတိုင်း အလဲအလှယ် အစားထိုး၍ မသုံးနိုင်သော ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာများဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အရပ် ‘ပုတယ်’၊ လူ ‘ပုတယ်’ ဟု သုံးနိုင်သော်လည်း ‘အရပ်တိုတယ်၊ လူတိုတယ်’ ဟု မသုံးနိုင်ပါ။ ‘ခြေတံတို၊ လက်တံတို’ ဟု သုံးနိုင်သော်လည်း ‘ခြေတံပု၊ လက်တံပု’ ဟု မသုံးနိုင်ပါ။

‘သေးနှင့်ငယ်’ စကားလုံးတို့သည်လည်း ထိုသဘောပင် ဖြစ်သည်။ ‘အရွယ် ငယ်သူကို အရွယ်သေးသူ’ ဟု မသုံးနိုင်ပါ။ အထက်ပါ ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာစကားလုံး များကို အပြောနှင့်အရေး နှစ်မျိုးလုံးတွင် တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုပါသည်။

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ကြိယာအတွဲအဖက်စကားလုံးတို့သည် မြန်မာ စကားတွင် အခြေခံကျသော ကြိယာစကားလုံးများ ဖြစ်သည်။ အနက်တစ်ခုတည်း ကိုပင် ရည်ညွှန်းနေသော အနက်တူ အသုံးကွဲ ကြိယာများ၏ ဘာသာစကားအတွင်း အသုံးဝင်ပုံကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ မြန်မာစကား ပြောသောအခါ

အနက်တူ အသုံးကွဲ ကြိယာအတွဲအဖက်စကားလုံးများကို သူ့နေရာနှင့် သူမှန်အောင် သုံးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ထိုစကားလုံးတို့၏ အသုံးကွဲခြားမှုကို အလွယ်တကူ မသိနိုင်ပါ။ နေ့စဉ်သုံးစကားနယ်ပယ်တွင် ခံစားမှု၊ အခြေအနေ၊ စကားသုံးဟန်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ် ထပ်တူထပ်မျှတူသည့် အသုံးကွဲသည့် ကြိယာများမှာ ရှားပါး လှသည်။ သို့သော် ရိုးရိုးအနက်ချင်းတူသော စကားလုံးများကို အနက်တူ အသုံးကွဲ များအဖြစ် ယေဘုယျမှတ်ယူကာ အသုံးပြုကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

အနက်တစ်ခုတည်းကို ရည်ညွှန်းနေသော အသုံးများ ဖြစ်ကြသော်လည်း နေရာတကျ သုံးစွဲတတ်ရန် လိုပါသည်။ အနက်တူ အသုံးကွဲ ကြိယာတို့ကို နေရာတကျ ဆီလျော်စွာ အသုံးပြုမှသာ မှန်ကန်ထိရောက်သည့် ဆက်သွယ်မှုကို ဖြစ်ပေါ်စေပါမည်။

အနက်တူ အသုံးကွဲ စကားလုံးတစ်လုံးကို လေ့လာရာတွင် ထိုစကားလုံးနှင့် ဆက်စပ်ဆက်နွှယ်နေသော အခြားအနက်တူ အသုံးကွဲစကားလုံးများ၏ အနက်နှင့် အသုံးကိုပါ သိရှိနားလည်စေနိုင်သည့်အတွက် ဘာသာစကား သင်ကြားသင်ယူ ရာတွင် များစွာ ထိရောက်မှု ရှိပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာဘာသာစကားကို တတ်ကျွမ်းရန်နှင့် မြန်မာဘာသာစကားအကြောင်း နားလည်သဘောပေါက်စေရန် မြန်မာဘာသာစကား၏ သဘောသဘာဝများကို သိရှိရ ပါမည်။ မြန်မာဘာသာစကား၏ သဘောသဘာဝအကြောင်း လေ့လာရာတွင် ကြိယာစကားလုံးများ၏ အသုံးလေ့လာမှုသည် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင် နေပါသည်။ မြန်မာကြိယာတို့သည် စကားလုံးဝေါဟာရ များပြားသည့်အလျောက် စကားလုံးတို့၏ သက်ဆိုင်ရာအနက်သဘောကို သူ့နေရာနှင့်သူ ဆီလျော်စွာ အသုံးပြုသော ဘာသာစကား ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် အသုံးတူ အနက်ကွဲ ကြိယာ စကားလုံးများ ရွေးချယ်အသုံးပြုရာတွင် အခြေအနေကိုလိုက်၍ အလိုက်ဖက်ဆုံး ဖြစ်မည့် ဆီလျော်မည့် စကားလုံးတို့ကို ရွေးချယ်အသုံးပြုပါသည်။

စကားအဆက်အစပ်ထဲတွင် ပါဝင်နေသည့် အနက်တူ အသုံးကွဲ အတွဲအဖက် ကြိယာများကို လေ့လာကြည့်ရာတွင် စကားလုံး တစ်လုံးနှင့်တစ်လုံး အစားထိုး၍ မသုံးနိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဂုဏ်ရည်ပြကြိယာများဖြစ်သည့် ‘သေး-ငယ်၊ အေး-ချမ်း၊ ပူ-အိုက်’ စသည်တို့သည် အလွယ်တကူ အစားထိုး၍ မရပေ။ ထိုစကားလုံးတို့ သူ့နေရာနှင့်သူ အသုံးပြုသည်ကို စကားအဆက်အစပ်က ဖော်ပြနိုင်

ပါသည်။ ထို့ပြင် ‘ကြွ-လာ၊ ဆုံး၊သေ-ကွယ်လွန်၊ သုံးဆောင်-စား’ စသည့် အတွဲအဖက် စကားလုံးတို့သည် ပြောသူနာသူ နှစ်ဦးကြားရှိ လူမှုဆက်ဆံရေး အခြေအနေ၊ အဆင့်အတန်း၊ စိတ်သဘောထား၊ ခံစားချက်တို့ကို ဖော်ပြရာတွင် ခွဲခြား အသုံးပြုကြောင်း သိရှိရပါသည်။ ‘လာပါ၊ စားပါ’ ဟူသော ကြိယာတို့တွင် ‘လာနှင့်စား’ ဟူသော ကြိယာကို သာမန်အခြေအနေများတွင် သုံးနေကျဖြစ်သော်လည်း အလှူ မင်္ဂလာအခမ်းအနားများတွင်မူ ‘ကြွပါ၊ သုံးဆောင်ပါ’ ဟု သုံးပါသည်။ လူမှု အကြောင်းအရင်းခံကြောင့် ကြိယာအသုံး ကွာခြားသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ‘သေ’ ဟူသော ကြိယာကို ကွဲပြားသော လူမှုအခြေအနေအမျိုးမျိုးတွင် ‘ကွယ်လွန်၊ ဆုံး’ စသည်ဖြင့် သူ့နေရာနှင့်သူ လိုက်ဖက်အောင် အသုံးပြုကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ပြောဆိုမည့်သူသည် ရိသေလေးစားထိုက်သူ၊ ရင်းနှီးခင်မင်သူ၊ မြင့်မြတ်သူ စသည်ဖြင့် ကွာခြားမှုအလိုက် ပုံစံကျအသုံးနှင့် အရပ်သုံးခွဲခြား၍ သင့်လျော်ရာကို ရွေးချယ် သုံးနှုန်းရပါသည်။ ထို့အပြင် နာသူ၏ဂုဏ်ရည်၊ ပြောသူ၏ခံစားမှု လူမှုအခြေအနေ များကို ဖော်ပြသည့် ဂယက်အနက်ထင်သည့် စကားလုံးများကိုလည်း ရွေးချယ် သုံးနှုန်းတတ်ရန်လိုကြောင်း သတိပြုစေပါသည်။

မြန်မာ့လူမှုနယ်ပယ်တွင် လူမှုအဆင့်အတန်းအသီးသီး၊ အခြေအနေ အကြောင်း အမျိုးမျိုးတို့အပြင် ပြောသူ၏ ခံစားချက်ကိုလိုက်၍ ကြိယာစကားလုံးများကိုလည်း သူ့နေရာနှင့်သူ လိုက်ဖက်အောင် ရွေးချယ်အသုံးပြုကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရ ပါသည်။ ဘာသာစကားသင်ကြားရာတွင် ဂယက်အနက်ထင်ပုံသဘောကိုလည်း ခြေခြေမြစ်မြစ် စူးစမ်းရန် လိုအပ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

အနက်တူ အသုံးကွဲ စကားလုံးများအနက် ပုံစံတကျအသုံးနှင့် အရပ်သုံး စကားလုံးများ၊ အရေး အပြော ကွဲပြားမှုရှိသော စကားလုံးများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် အဆိုပါစကားလုံးများကို နေရာတကျ ပြောဆိုသုံးနှုန်းရေးသားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အနက်တူ အသုံးကွဲ အတွဲအဖက်ကြိယာ စကားလုံးတို့သည် မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကားအဖြစ် သင်ယူလေ့လာနေသူများ အတွက် အထူးသတိပြုရမည့် အသုံးများဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အနက်တူ အသုံးကွဲ စကားလုံးများကို နေရာတကျ မှန်ကန်စွာ သုံးနှုန်းတတ်ရန် အရေးကြီးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

မြန်မာဘာသာစကားရှိ အတွဲအဖက်ကြိယာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ထိုကြိယာ များ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် သဘောသဘာဝ အသုံးပြုပုံတို့ကိုပါ သိရှိနားလည်နိုင်ပြီး စကားလုံး ဝေါဟာရများလည်း တိုးပွားလာစေပါသည်။

ဤစာတမ်းတွင် လေ့လာတင်ပြထားသော သုတေသနပြုချက်များသည် မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားဘာသာစကားအဖြစ် လေ့လာသင်ယူနေသူတို့ အတွက် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အကျိုးပြုနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

နိဂုံး

နိုင်ငံခြားသားကျောင်းသားများကို မြန်မာဘာသာစကား သင်ကြားရာတွင် စကားလုံးတစ်လုံးကို သင်လျှင် အခြားစကားလုံးတစ်လုံးကိုပါ မြင်အောင်သင်ရမည် ဟူသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လေ့လာတင်ပြခဲ့ပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားကို နိုင်ငံခြားသားများ လေ့လာရာတွင် အခက်အခဲတွေ့ရတတ်သော စကားလုံးများမှ အနက်တူ အသုံးကွဲ အတွဲအဖက်ကြိယာစကားလုံးများကို သူ့နေရာနှင့်သူ ခွဲခြား အသုံးပြုကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။ ဤလေ့လာမှု၏ရလဒ်ကို ပြန်လည်၍ စနစ်တကျ အသုံးပြုနိုင်လျှင် မြန်မာစကားကို လေ့လာသင်ယူနေသော နိုင်ငံခြားသားများအတွက် လွယ်ကူမှုရ၍ အတတ်မြန်မည် ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားသားများအား မြန်မာဘာသာစကားကို သင်ကြားပေးနေသော ဆရာ၊ ဆရာမများအတွက် ထိရောက်သော အထောက်အကူမျိုး ပေးနိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ကိုလေး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၀၈)။ *လူမှုဘာသာဗေဒဝေါဟာရအဖွင့်*။ ရန်ကုန်၊ ပညာတန်ဆောင်ပုံနှိပ်တိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၁၉၇၉)။ *မြန်မာသဒ္ဒါနှင့် ဝါစင်္ဂီရှစ်ပါးပြဿနာ*။ တက္ကသိုလ် ပညာပဒေသာစာစောင်(ဝိဇ္ဇာ) အတွဲ ၁၃၊ အပိုင်း ၅၊ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များပုံနှိပ်တိုက်။
- ခင်မင်၊ မောင်(ဓနုဖြူ)။ (၂၀၁၆)။ *မြန်မာစကားအကြောင်းတစေ့တစောင်း*။ ရန်ကုန်၊ ခိုင်ရေဝေ ပုံနှိပ်တိုက်။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၀)။ *ဘာသာစကားသုတေသန*။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာပေ။
- အောင်မြင့်ဦး၊ ဒေါက်တာ။ (၂၀၁၅)။ *ဘာသာစကားသုတ*။ ရန်ကုန်၊ ဓူဝံစာအုပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Aronoff, M and J.Rees - Miller (ed.)(2003). *The Handbook of Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishing Okell, John. (2002). *Burmese By Ear or Essential Myanmar*. Sussex Publications Limited, London.